

เรื่อง ทรัพยากรที่ดินในจังหวัดอุบลราชธานี

สาระสำคัญ/เนื้อหา

๑. จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่าแอ่งโคราช (Korat basin) โดยสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ ๖๘ เมตร (๒๒๓ ฟุต) มีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำชีมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่านกลางจังหวัดจากทางทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันออก แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียมและมีแม่น้ำลำใหญ่ ๆ อีกหลายแห่ง ได้แก่ ลำเซบาย ลำโดมน้อย ลำโดมใหญ่ และมีเทือกเขาสลับซับซ้อนหลายบริเวณชายแดนทางตอนใต้ที่สำคัญคือ เทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา

๒. ปัญหาการใช้ที่ดิน

เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดใหญ่มีเนื้อที่มากถึงประมาณ ๑๑.๖ ล้านไร่ และมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป คือ มีทั้งบริเวณริมน้ำ บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง บริเวณลูกคลื่นลอนตื้นลาดชัน และมีเทือกเขาสูงจึงทำให้ดินมีลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยกองสำรวจดินกรมพัฒนาที่ดิน พบว่าจังหวัดอุบลราชธานีมีลักษณะต่างกันไปด้วย ซึ่งพอสรุปปัญหาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งพอสรุปปัญหาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินกว้าง ๆ ได้ดังนี้

การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม เช่นการนำเอาที่ดินไปใช้ประโยชน์ในกิจการซึ่งไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน เช่น การนำเอาที่ดินซึ่งเหมาะสมนำไปใช้กับพืชไร่ การนำเอาที่ดินซึ่งเหมาะสมสำหรับการทำพืชไร่ไปใช้ทำนา หรือการนำเอาที่ดินเหมาะสมสำหรับเกษตรกรรม ไปใช้ในกิจการอื่น เช่น แหล่งชุมชน หรือเพื่ออุตสาหกรรม เป็นต้น

ปัญหาน้ำท่วม บริเวณที่มักประสบปัญหาน้ำท่วมอยู่เสมอคือบริเวณที่ราบสูง ริมน้ำต่างๆ ในฤดูฝน บางช่วงที่มีฝนตกติดต่อกันเป็นเวลานาน จะทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันจากการไหลบ่าล้นขึ้นมาจากลำน้ำต่างๆ ทำให้เกิดความเสียหายกับพืชที่อยู่ในน้ำเป็นประจำ

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่มักประสบปัญหานี้ได้แก่ บริเวณที่ดอน ที่มีสภาพเป็นลอนคลื่น มีความลาดชัน เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ความสามารถในการเก็บความชื้นของดินมีน้อย โดยปกติการปลูกพืชบริเวณนี้จะอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก พืชที่ปลูกส่วนมากเป็นพืชไร่ การปลูกพืชซึ่งมีอัตราการเสี่ยงต่อการขาดน้ำในอัตราที่สูงในปีที่มีฝนน้อย หรือฝนทิ้งช่วงจะยิ่งเพิ่มความเสียหายแก่พืชที่ปลูกมากยิ่งขึ้น

ปัญหาเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากดินส่วนใหญ่ค่อนข้างหยาบและเป็นทราย ปริมาณอินทรีย์วัตถุน้อยโดยธรรมชาติการใช้ดินของเกษตรกรขาดการบำรุงรักษาและได้ใช้มาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้คุณสมบัติทางกายภาพของดินยังไม่ดีอีกด้วย เพราะดินมีการอัดตัวแน่นมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแพร่กระจายของระบบพืช การชะล้างและการกัดกร่อนของหน้าดิน ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำลงด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับดินตื้น ปัญหาเรื่องนี้ นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของจังหวัดนี้ เนื่องจากมีเนื้อที่ค่อนข้างมาก ทำให้จำนวนเนื้อที่ประกอบการกสิกรรมอย่างถาวรมีปริมาณน้อยลง เพราะอาจไม่คุ้มค่ากับการลงทุนในการปรับปรุงและบำรุงรักษา เพราะดินประเภทนี้มักจะเป็นดินที่ตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งไม่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของรากพืช และทำให้ผลผลิตต่ำ

ปัญหาเกี่ยวกับดินเค็ม ปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องดินเค็ม และการแพร่กระจายของดินเค็ม มีชั้นหินมหาสารคามซึ่งมีหินเกลือ(ROCK SALT) อยู่ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดดินเค็ม และพื้นที่ดินเค็มมีการขยายอาณาเขตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการสลายตัวของหินดินดานและหินทราย shale และ Shandstone ที่มีเกลือเป็นองค์ประกอบ และสามารถละลายน้ำได้ดี ซึ่งจะถูกพัดพามาจากที่สูงลงสู่เชิงเนินไปสะสมตามที่ลุ่มต่ำในที่สุด และจะซึมขึ้นมาสู่ผิวดิน เป็นคราบเกลือที่ผิวดินโดยแรงของ Capillary และเนื่องจากดินค่อนข้างเป็นทรายและการละลายน้ำได้ค่อนข้างดีของเกลือ จึงทำให้เกิดการแพร่กระจายของเกลือ เป็นไปอย่างรวดเร็ว

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการดิน ซึ่งเป็นปัญหามีอยู่ทั่วไป เช่น การใช้ปุ๋ยในอัตราและชนิดที่ไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดิน การใช้พันธุ์พืชที่ไม่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดิน หรือ เป็นพืชที่ก่อให้เกิดดินเสื่อมโทรมเร็วของทรัพยากรดินในด้านความอุดมสมบูรณ์และโครงสร้าง เช่น มันสำปะหลัง ในด้านทำให้เกิดสารพิษตกค้างในดิน เช่น ยูคาลิปตัส นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องต่างๆ เช่น การให้น้ำแก่พืชในเวลาและปริมาณที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

๓.กลุ่มชุดดินและชุดดินที่พบในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินพบว่ากลุ่มชุดดินที่พบในเขตของจังหวัดอุบลราชธานีจะมีความหลากหลายเนื่องจากว่าพื้นที่ที่มีความมึบริเวณที่กว้างขวาง มีรายละเอียดดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงข้อมูลชุดดินจังหวัดอุบลราชธานี

ลำดับที่	หน่วยแผนที่	คำอธิบาย	กลุ่มชุดดินที่	เนื้อที่ (ไร่)
๑	Kng	ชุดดินคง	๓๖	๑,๓๕๕,๔๕๖
๒	Ckr	ชุดดินจักราช	๔๐	๑,๐๔๑,๑๖๒
๓	Png	ชุดดินโพนงาม	๕๙	๗๐๐,๓๘๖
๔	Pp	ชุดดินโพนพิสัย	๔๙	๖๐๑,๘๓๑
๕	Msk	ชุดดินมหาสารคาม	๑๗	๕๑๗,๙๒๖
๖	Kmr	ชุดดินเขมราฐ	๑๗	๔๕๙,๕๕๘
๗	Ub	ชุดดินอุบล	๒๔	๓๒๖,๒๓๖
๘	Nu	ชุดดินนาคู	๓๗	๒๗๒,๙๔๑
๙	Rn	ชุดดินเรณู	๑๗	๒๕๖,๓๔๑
๑๐	Cpr	ชุดดินจอมพระ	๔๐	๒๓๘,๐๙๐

ที่มา: กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๔ กรมพัฒนาที่ดิน ฐานข้อมูลทรัพยากรดิน มาตราส่วน ๑:๒๕,๐๐๐ สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน ปี ๒๕๔๗

จากตารางพบว่า ชุดดินที่พบมากที่สุด ชุดดินคง กลุ่มชุดดินที่ ๓๖ คือ มีพื้นที่ประมาณ ๑,๓๕๕,๔๕๖ ไร่ ลักษณะของกลุ่มนี้คือ เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทราย สีนํ้าตาล หรือสีแดงปนเหลือง ส่วนมากเกิดจากการสลายตัวฟุ้งของหินเนื้อ

หยาบ พบบริเวณพื้นที่ตอนที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ก้มลอนชันของลานตะพักลำน้ำระดับกลางถึงสูง มีความลาดชันประมาณ ๒ - ๕ % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า ๒ เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ดินชั้นบน pH ๕.๕-๖.๕ ส่วนชั้นดินล่างจะเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง pH ๖.๐-๗.๕ รองลงมาคือชุดดินชุดดินจักราช กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ ดินพื้นที่ตอนเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเนินเขา เกิดจากวัสดุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที่แล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ ดินร่วนปนทราย ลึกมาก การระบายน้ำดี สีน้ำตาลปนแดง แดงปนเหลือง หรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดจัด (pH ๔.๕-๕.๐)